CÎTEVA OBSERVAȚII ASUPRA LIMBII ȘI STILULUI REVISTEI «TÎNĂRUL SCRIITOR»

DE

GH. BULGĂR

Revista «Tînărul scriitor» a adunat în jurul ei o serie de condeie tinere, talentate, preocupate de progresul literaturii noi, al creației artistice puse în slujba maselor populare. În general conținutul poeziilor și al prozei e interesant și în cele mai multe cazuri limba literară și stilul acestor bucăți sînt îngrijite.

Nu intenționăm să facem aici o analiză amănunțită a numerelor apărute pînă acum din această revistă. În prezenta notă critică ne referim doar la ultimele numere pe 1953. Pentru grija față de exprimare, față de limbă și de stil menționăm poeziile: «Ostașul», «De nouă ori», «Perinița», «Marșul» (nr. 9); «Rod» (nr. 10); «Prin sat», «Munții» (nr. 11); sau bucăți în proză. ca: «Feciorul pădurarului», «Mama», «Referința», «Un sediu pustiu» (nr. 9); «O lingură de supă», «D. Cantemir», (nr. 10); «Rădăcina răului» (nr. 11).

Sînt însă, în unele bucăți publicate, scăpări sau stîngăcii, explicabile în oarecare măsură într-o revistă scrisă de tineri mînuitori ai condeiului. Observațiile de mai jos izvorăsc din dorința de a ajuta munca lor de șlefuire a limbii naționale, din dorința de a sprijini creșterea nivelului artistic al exprimării ideilor și sentimentelor pe care le înfățișează cititorilor o revistă a tinerelor talente.

Scriitorilor, în primul rînd, le revine sarcina de a îmbogăți și de a perfecționa sistemul limbii, de a contribui prin opera lor — model de exprimare literară — la progresul continuu al limbii comune. Alegerea cuvintelor și îmbinarea lor în fraze corecte, construirea imaginilor sugestive, plastice, cer nu numai atenție ci și pricepere, cunoaștere și, mai ales, o adîncă asimilare a tezaurului de cuvinte și forme ale limbii noastre. În această privință e

BDD-A10221 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:26 UTC)

edificator exemplul clasicilor. Opera lor constituie un stimulent în munca de prelucrare artistică a limbii poporului. Revista tinerilor scriitori trebuie să fie un factor de promovare în mase a formelor corecte de vocabular şi a normelor gramaticale juste.

Lectura ultimelor numere ale revistei ne-a determinat să notăm unele particularităţi de vocabular şi de gramatică despre care credem că nu satisfac cerinţele cultivării limbii. Aşa, de exemplu, acumularea de regionalisme obligă pe cititor la o documentare lexicografică suplimentară pentru că nu înţelege pe deplin textul prezentat astfel: « Sat oltean cu grîu şi zaibăr, Ce mă legănaşi în poală, Ştii cînd zgribuliţi în laibăr, Muica ne-ndemna la şcoală? » (XI, 8). În « Vînturile iernii » (nr. 9) se pare că e vorba de o acţiune care se petrece în Banat. Nu e rău că apar unele regionalisme ca: *sobă* (odaie), *căşiţă* (colivie), *brăcinar* (glosat: brîu, chimir?!) etc. Termenii aceştia sînt explicaţi la subsol; dar sînt unele regionalisme pe care cu greu le găsim chiar în cele mai vaste dicţionare (Dicţionarul vechi al Academiei, al lui Tiktin, Candrea). Într-o bucată literară nu trebuie să se abuzeze de acest fel de cuvinte rare sau foarte rare. Nu e vorba de a le elimina, ci de a doza frecvenţa lor după modelul operei lui Eminescu, Creangă, Sadoveanu, unde întîlnim regionalisme cu o deosebită forţă plastică, dar care nu prejudiciază cîtuşi de puţin funcţia de comunicare a limbii.

În bucata mai sus amintită autorul abuzează de perfectul simplu, timp des întrebuinţat mai ales în Oltenia. Vocabularul cu un specific regional bănăţean amestecat cu forme gramaticale frecvente în altă regiune poate trezi nedumerirea cititorului asupra localizării acţiunii. Formele familiare, cu note de vădită exagerare (la p. 9—10 la tot pasul dai de perfect simplu), vădesc lipsa de experienţă a scriitorului. Mai întîlnim apoi expresii neobişnuite, construcţii personale curioase: *lăcaşuri morţeşti* (p. 9); *văd că ai căpătat limbariţă* (p. 21) etc. În « Excavatoriştii » (nr. 11) abundă un alt soi de vocabular special: termenii tehnici. Dacă principala calitate a unei bucăţi scrise trebuie să fie claritatea, funcţia de comunicare a limbii e întunecată prin folosirea cuvintelor de circulaţie restrînsă, puţin cunoscute. Aşa sînt regionalismele, arhaismele, termenii speciali. În această bucată se face abuz de vocabularul tehnic. Pe o singură pagină (p. 30) găsim: *epuismente*, *diesele*, *palplanşe*, *pasarelă*, fără a aminti alte neologisme necesare: *excavator*, *şenile*, *remorcă* etc. În asemenea condiţii bucata literară devine un registru de nume, destul de bizar pentru cititorul neiniţiat în domeniul tehnicii. Lectura care are nevoie de glosar nu mai e literatură artistică, ci un expozeu didactic.

Cuvintele intră apoi în îmbinări diverse pentru a forma construcţii, expresii, imagini variate. În aceste asociaţii de cuvinte trebuie să existe un sîmbure logic şi o forţă sugestivă originală. Alăturările de cuvinte forţate produc o impresie neplăcută cititorului şi vatămă chiar înţelegerea conţinutului unei bucăţi.

BDD-A10221 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:26 UTC)

Dacă răsfoim revista, întîlnim cuvinte şi expresii nerecomandabile din punctul de vedere al corectitudinii literare: *întrebare obiectivizată* (IX, 83); *retorism dramatic* (IX, 86); *bucherealã* (IX, 84); *o-ntîmpină sălcios; se tîngui vîscos* (X, 33); *vasăzică, adicătelea eu una şi cu mine doi* (ib. 37). O curioasă contaminare de proverbe e plasată în gura unui personaj: « *Cînd nu-i sînt boii acasă, cai verzi pe pereţi* (ib. 39). Întîlnim tot aici o modificare arbitrară a unei cunoscute expresii pentru a-i atenua conţinutul mistic: *Ucigă-l tămîia* (41). În privinţa folosirii lexicului limbii, tinerii scriitori trebuie să înveţe arta organizării lui în imagini sugestive de la marii clasici care nu au forţat nota personală sau regională de dragul originalităţii. Potrivit sarcinii de a comunica un anumit fond de idei ,vocabularul trebuie ales cu mare atenţie, respectînd normele gramaticale ale limbii literare. O revistă literară trebuie să răspîndească în mase respectul pentru corectitudine, frumuseţe, bogăţie şi originalitate în stil şi limbă. În privinţa gramaticii întîlnim abateri de acest soi: *Strădanii depuse deasupra* (?) *manuscrisului* (XI, 75); *i-am auzit a inimii bătăi* (în loc de: *ale* inimii, IX, p. 3); *tren ce-i poartă muncii rodul.* E adevărat că cerinţele rimei impun uneori poeziei forme puţin obişnuite în proză. Eminescu însuşi, se ştie că a forţat uneori gramatica pentru a construi imagini de o vigoare expresivă unică. Dar la el forma insolită slujea un efect stilistic puternic, era justificată de necesităţi de fond: comunicarea între poet şi cititor nu era împiedicată, ci uşurată prin forme sugestive, cu un bogat conţinut afectiv. Aşa cum fondul rupea canoanele tradiţionale ale cugetării omeneşti, la fel şi exprimarea construia forme noi, surprinzătoare, de un colorit neîntîlnit încă în literatura noastră. Poetul însă a apărat cu deosebită stăruinţă legile gramaticii care permit realizarea infinită a îmbinării cuvintelor în fraze, în imagini poetice.

« Tînărul scriitor » trebuie să intervină pentru a corecta unele greşeli de limbă ale autorilor care publică în coloanele revistei. În poezia « Revederea » (IX) găsim versurile: *Văd fraţii mei cum holdele împresoară...* despre care ne putem întreba: vrea poetul să spună « Văd *pe* fraţii mei...? » sau « *Ei* văd... ». Care e deci subiectul frazei? (p. 52). Se scrie apoi: *mă-si* în loc de *mă-sii* (p. 11). Concordanţa timpurilor e uneori defectuoasă: *Văzduhul deveni în aceeaşi clipă mai albastru. Zăpada scînteie*, în loc de *scînteia* (p. 21).

În unele pasaje, fraza e împărţită în chip arbitrar în subordonate care slăbesc vigoarea stilistică a povestirii. Mai mult încă: se întîmplă ca astfel de subordonate, strîns legate de o principală, să devină independente deşi n-au un sens de sine stătător. *Dar nu doarme. Fiindcă la o vreme se întoarce...* (IX, p. 19) sau: *Nu poate nici măcar să închidă ochii. Pînă ce în toiul unei nopţi...* (ib. p. 73); sau ... *tinde către o imagine unitară a liberalului. Care era în celelalte manuscrise...* (ib. p. 80). E cu totul greşit a începe o frază în romîneşte cu un pronume relativ care e totdeauna strîns legat de ceea ce precede.

Imaginile şi stilul în general alunecă adesea spre banalitate. Împotriva acestei primejdii are de luptat revista tinerilor scriitori. Unele construcţii

BDD-A10221 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:26 UTC)

dovedesc o insuficientă atenție față de stil: *O, mînă care scrisu-a așternut. De peste vremi, cu dragoste-o sărut* (IX, 8); *... să vă dau rație dublă de rom... Dar, pasă-mi-te, că nu vă trebuie?* (IX, 10); *Și de-ncearcă iarăși să-și învie soarta or avea de furcă cu acești soldați* (X, 47); *Și în zborul lui departe un parfum de flori de tei nu putea să nu-l poarte cum îi sta în obicei* (XI, 39). *Cît ce mă încălzesc cînd mă gîndesc...* (greșită construcția cu *cît ce*, care e o conjuncție temporală: *îndată ce* (IX, 20); *poveștile străvechi încep așa... Din cer a moarte șuieră o stea*, (IX, 54) — imagine exagerată și neverosimilă. Următoarea precizare de ordin critic nu se poate numi în nici un caz științifică: *în plus, schița aceasta suferă de un vechi și prea puțin simpatic neajuns: e construită exclusiv cu elemente șablon* (!?) p. 75. Iată și o prezentare familiară a unei aprecieri «critice»: *O lucrare literară care nu oglindește realitatea e ca o pungă pe care ar scrie, de pildă, «zahăr», iar înăuntru nu se găsește decît nisip. Înseamnă să-l înșeli pe cititor* (IX, 75), sau: *un portret care să nu mizeze pe infirmitățile fizice* (ib. 81); *apar păcate morale* (ib. 80) — evident expresie pleonastică. În alt loc întîlnim formulări improprii: *momente exotice ale activității lor* (ib. 78), sau adausuri, amplificări inutile: *ideologie putredă, lipsită de perspectiva creatoare* (ib.).

Firește că nu trebuie să pretindem o uniformizare a stilului literar, ci o justă, bogată, sugestivă închegare a lui, potrivit legilor limbii și cerințelor artei literare. Putem fi deci mirați că în unele cazuri se recurge la un fel de nivelare stilistică, nepermisă într-o bucată literară în care se mișcă eroi aduși în lumina descrierii, din medii diferite. În schița «Mama» (IX), deși există personaje de la țară, ele vorbesc o neverosimil de frumoasă limbă literară «ca din carte», ceea ce dă o impresie de artificial dăunător. Am atrage mai ales atenția tinerilor poeți asupra pericolului versificării lipsită de poezie, fără imagini, fără profunzime de sentiment. Rime gratuite, potriviri artificiale de lozinci sau reluări de motive banale nu înseamnă poezie. Strofe ca: *La fîntînă iar cu drag, Cîntă pe-nserat o fată De-un voinic sosit în prag, De-o iubire-nflăcărată* (X, 51) dovedesc o emoție superficială și o muncă artistică insuficientă. Evidente neglijențe în exprimare conțin și unele recenzii (vezi mai ales IX, 86, un stil lipsit sobrietate, afirmații uneori în contradicție de la un alineat la altul). Ne putem de asemenea exprima surprinderea față de procedeul de a prezenta unele fapte fără un suficient temei de documentare științifică. «Nota la Scrisoarea a III-a» a lui Eminescu, redactată evident pe baza materialului ediției Perpessicius, își asumă răspunderea de a da ca certe unele lecțiuni din manuscrisul 2261, f. 156—158, pe care editorul le-a transcris doar ca probabile[1], cu asterisc: *candoare, servindu-se, laudă, bătrînii, purtînd.* «Nota» aceasta, scrisă de altfel îngrijit și ca subiect interesantă, ar fi cîștigat în valoare respectînd textul în mod științific.

[1] M. Eminescu, Opere, I p. 281.

BDD-A10221 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:26 UTC)

Şi fiindcă veni vorba de Eminescu, noi credem că cel mai bun mijloc de a adînci cunoştinţele de vocabular, gramatică, stil poetic, e studiul temeinic al limbii vorbite, aşa cum făcea marele poet, cu un zel neostenit. De asemenea, e absolut necesar studiul continuu al întregului tezaur de forme, variante, încercări stilistice ale lui Eminescu, rînduite sistematic în ediţia mai sus amintită. Vastul inventar al muncii artistice depusă de Eminescu oferă tinerilor poeţi posibilitatea unei ucenicii literare de prin ordin. Modificările succesive, în sensul concentrării imaginii artistice, sînt o pildă de pasiune, dar şi de înaltă conştiinţă artistică. Ea stă la temelia fixării definitive a limbii noastre literare ca mijloc de exprimare a oricărui conţinut de idei.

Şi ceilalţi clasici ai literaturii noastre pot oferi pilde utile de prelucrare creatoare a limbii populare, în sensul modelării ei artistice originale. Azi în primul rînd opera maestrului Sadoveanu e un model de excepţională realizare artistică, un îndreptar al limbii literare şi o vastă sinteză a tuturor elementelor expresive ale limbii contemporane şi vechi.

Cultivarea limbii literare trebuie să stea pe primul plan în revista « Tînărul Scriitor ». Seria de numere apărute pînă acum din revista « Tînărul Scriitor » ne permite să conchidem că revista poate şi trebuie să devină un factor de promovare şi de răspîndire a literaturii cu un conţinut sănătos, înfăţişat într-o limbă îngrijită, bogată, plastică, într-un stil puternic, demn de tradiţia marilor noştri scriitori din trecut.

BDD-A10221 © 1954 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:26 UTC)